

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 5. do 12. svibnja 2003. godine, donijelo je

ODLUKU

I

Područje i ostaci graditeljske cjeline - Halil-pašino turbe i mezarje u Banjoj Luci proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik)

Nacionalni spomenik obuhvata zemljište označeno kao k.č. 120/4 upisan u z.k. uložak broj 2634, k.o. Banja Luka, općina Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite i rehabilitacije utvrđene Zakonom o sprovođenju odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 9/02).

II

Vlada Republike Srpske dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnog spomenika.

Vlada Republike Srpske dužna je osigurati sredstva za izradu i provedbu potrebne tehničke dokumentacije za konzervaciju i restauraciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

Utvrđuju se sljedeće mjere zaštite koje se odnose na prostor definiran u točki I stavak 2. ove odluke:

- Halil-pašino turbe bit će rekonstruirano u izvornom obliku, iste veličine, od istog ili sličnog materijala, primjenom istih tehnoloških postupaka u najvećoj mogućoj mjeri, na temelju dokumentacije o njegovom izvornom obliku koja je sastavni dio ove odluke, uz odobrenje ministarstva nadležnog za prostorno uređenje u Republici Srpskoj i

stručni nadzor nadležne službe za zaštitu naslijeđa na razini Republike Srpske;

- svi ulomci koji su ostali nakon rušenja na lokalitetu, ili su nađeni na susjednim parcelama, ili na deponiji na koju su odvezeni nakon rušenja, bit će snimljeni, konzervirani i ponovno ugrađeni u objekt turbeta. Do ugradnje potrebno ih je na odgovarajući način zaštititi;
- svi ulomci koji su nađeni, a koji s obzirom na stupanj oštećenja ne mogu biti ugrađeni, bit će sačuvani i na odgovarajući način prezentirani u sklopu graditeljske cjeline;
- prije početka radova na rekonstrukciji izvršiti otkopavanje temelja, ispitivanje i statičku analizu. Na temelju dobivenih rezultata izvršiti sanaciju i statičku konsolidaciju temelja;
- izvršiti rekonstrukciju sarkofaga Halil-pašinog bajraktara;
- izvršiti konzervaciju i restauraciju Halil-pašinog sarkofaga;
- izvršiti geodetsko, epigrafsko, opisno i, eventualno, petrografske dokumentiranje nišana u mezarju, uređenje mezarja i saniranje oštećenih nišana.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski spisi koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svatko, a posebno nadležni organi Republike Srpske, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu i rehabilitaciju.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Republike Srpske, ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje u Republici Srpskoj i nadležnoj službi zaštite naslijeđa na razini Republike Srpske, općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u toč. II - V ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Prema članku V, stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedateljka Povjerenstva

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 02-6-914/03
6. svibnja 2003. godine
Sarajevo

O b r a z l o Ź e n j e

Na temelju Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, članak 2, stavak 1, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Povjerenstvo je primilo peticiju od strane IZ BiH, Medžlisa Banja Luka, dana 27. kolovoza 2002. godine. U skladu sa odredbama Zakona, a na temelju članka V, stavak 4. Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodni donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru.

Povjerenstvo je angažiralo dr. Sabiru Husedžinović, dugogodišnjeg suradnika Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa Banje Luke, koja piše knjigu o banjalučkim džamijama. Dr. Sabira Husedžinović je na temelju građe u njezinom posjedu i vlastitih istraživanja izradila elaborat, koji je korišten pri izradi ove odluke.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Halil-pašino turbe se nalazi na prostoru Hiseta, na pola puta između Donjeg i Gornjeg Šehera, na lijevoj obali Vrbasa. Uz turbe je nastao harem, gdje su ukopi počeli od kraja 17. stoljeća, i trajali sve do 1992/1995. godine.

Halil-pašino turbe se nalazi u Kozarskoj ulici u Banjoj Luci, na zemljištu označenom kao k.č. 120/4 upisan u z.k. uložak broj 2634, vlasništvo Sjedinjeni vakuf i IVZ, k.o. Banje Luke, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podaci

Halil-paša je bio beglerbeg Bosanskog pašaluka (1589-1595), naslijedivši na tom mjestu Ferhad-pašu.

Bio je porijeklom iz Lijevča polja u blizini Banje Luke, pa su ga nazvali Lijevčanin. Postoji veliki broj legendi o njegovoj dobroti i poštenju (Bejtić, 1953, str. 108-109; Mujezinović, 1998, str. 217.)

Bio je admiral turske mornarice, a pred kraj života došao je u Banju Luku kao namjesnik (ploča na turbetu). Turbe je po legendi podigao narod, kao znak zahvalnosti za njegova dobra djela.

U turbetu je bio sahranjen i njegov bajraktar. Uz turbe su otriveni temelji većeg objekta.

2. Opis dobra

Halil-pašino turbe je objekt centralnog plana, oktogonalne osnove dimenzija 9,05 x 9,5 m. Visina kupole je 7,25 m, koja leži na trompama i prelomljenim lukovima.

Turbe je građeno klesanicama kamena vapnenca, "ledene sedre", čiji su zidovi debljine 75 cm, dok je kupola od turske cigle, tugle. Ulaz u objekt je iz harema sa sjeveroistoka. Portal je završen segmentnim lukom, iznad koga je bio postavljen tarih na kamenoj ploči, a sve uokviruje prelomljeni luk.

U unutrašnjosti turbeta su tri niše i tri prozora naizmjenično postavljeni na svakom zidu, osim istočnog i onoga gdje je ulaz. Svi su prozori pravokutni, uokvireni kamenim ramovima, a iznad prozorskih otvora je izveden prelomljeni luk. Prozorska krila su drvena. U prozorskim otvorima su kovani demiri. Iznad tambura uzdiže se kupola, a visina zidova do početka tambura je 4,65 m. Na tamburu je bio samo jedan mali prozor polukružnog završetka. Kako je objekt bio izgrađen na terenu u nagibu, jedan prozor na sjeverozapadnoj strani je bio skoro u ravnini terena pristupnog puta, a iznad njega je bila ploča sa tekstom o Halil-paši kao admiralu turske mornarice. Ploča je bila na bosanskom jeziku. U unutrašnjosti turbeta se nalazio sarkofag beglerbega Halil-paše i sarkofag Halil-pašinoг bajraktara.

Pod u unutrašnjosti turbeta je bio popločan kamenim pločama pravilnog oblika.

Sa Halil-pašinoг turbeta je, kao sa svih većih objekata, skinuto olovo u toku I svjetskog rata, pa je bilo pokriveno nekom vrstom šatorastih krovica, kojih je bilo osam i bili su pokriveni biber-crijepom. Ovaj izgled objekta je objavio Bejtić A. u tekstu "Banja Luka pod turskom vladavinom" (Bejtić, 1953, str. 108-109)

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine zaštitio je objekt Rješenjem broj 729/5. od 16. travnja 1955. godine, što je novelirano rješenjem istog organa broj 02-700-3 od 18. travnja 1962. godine.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Nisu vršeni istraživački radovi, osim iskopavanja temelja većeg masivnog objekta koji je u blizini turbeta i za koje se pretpostavlja da bi mogli biti ostaci džamije ovog namjesnika.

1959. godine Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine je vršio konzervatorsko-restauratorske radove, kada je kupola pokrivena bakrenim limom i izvršeno čišćenje svih fasada.

Poslije 1959. godine nisu vršeni konzervatorsko-restauratorski radovi, iako je objekat oštećen u zemljotresu 1969. godine.

5. Sadašnje stanje dobra

Halil-pašino turbe je minirano 15. prosinca 1993. godine i ostaci su djelomično sačuvani na lokaciji.

Sakroflag Halil-paše je u potpunosti sačuvan, dok je uništen sarkofag njegovog bajraktara. Brojni nišani su tokom miniranja jako oštećeni, posebno oni koji su bili u blizini turbeta.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo je donijelo odluku kao u dispozitivu.

Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

B. Povijesna vrijednost

C. Umjetnička i estetska vrijednost

C.III. Proporcije

C.V. Vrijednost detalja

D. Čitljivost

D.IV. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

E. Simbolička vrijednost,

E.I. Ontološka vrijednost

E.II. Sakralna vrijednost

E.III – Tradicionalna vrijednost

E.V.– Značaj za identitet skupine ljudi

F. Ambijentalna vrijednost,

Fii – Značenje u slici i strukturi grada

Sastavni dio ove odluke su fotodokumentacija i grafički prilozi navedeni u popisu priloga kako slijedi:

1. Imovinsko-pravna dokumentacija,
Halil-pašino turbe - kopija katastarskog plana,
2. Fotografije snimljene prije rušenja objekta,
3. Fotografije snimljene nakon rušenja objekta,
4. Arhitektonski nacrti-tehnički snimci objekta-stanje prije rušenja:
 - 4.1. Situacija,
 - 4.2. Presjeci,
 - 4.3. Osnova,
 - 4.4. Fasada,
 - 4.5. Detalji.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja historijske građevine Halil-pašino turbe u Banjoj Luci nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, korištena je sljedeća literatura:

2003. Husedžinović, Sabira, Elaborat o Halil-pašinom turbetu u Banjoj Luci izrađen za Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika na temelju građe u rukopisu neobjavljene knjige "Dokumenti opstanka, džamije u Banjoj Luci".